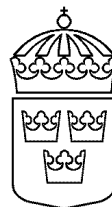

Socialutskottets yttrande 1995/96:SoU2y

EU:s regeringskonferens 1996

1995/96
SoU2y

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 30 januari 1996 beslutat bereda bl.a socialutskottet tillfälle att senast den 15 februari 1996 yttra sig över regeringens skrivelse 1995/96:30 EU:s regeringskonferens 1996 jämte motioner i de delar som har samband med utskottets beredningsområde.

Av de motionsyrkanden som väckts med anledning av skrivelsen behandlar socialutskottet *motion U21 (kds) yrkande 5 delvis* om Europarådets sociala stadga, motionerna *U22 (v) yrkandena 14–16, U28 (s, m, c, fp, v, mp, kds)* och *U29 (mp) yrkande 2* om barnets rättigheter m.m, motion *U22 (v) yrkande 27* om statliga monopol som skydd för hälsan, samt motion *U22 (v) yrkande 52* om ratificering av FN:s narkotikakonventioner.

Skrivelsen

Samarbetet inom EU grundar sig på olika fördrag, bl.a. fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (Romfördraget) och fördraget om Europeiska unionen (Maastrichtfördraget). Enligt det senare skall en regeringskonferens sammankallas år 1996 för att undersöka vilka bestämmelser i fördraget som skall revideras i enlighet med de mål som anges i det fördragets inledning.

Konstitutionsutskottet har i sitt betänkande 1994/95:KU43 EU:s institutioner m.m. uttalat att regeringen under hösten 1995 i en skrivelse till riksdagen bör redovisa uppläggningsen av förberedelsearbetet inför regeringskonferensen samt vissa mer principiella ställningstaganden från regeringens sida i de sakfrågor som konferensen kommer att behandla. Riksdagen beslutade att ge regeringen till känna vad utskottet anförde (rskr. 1994/95:387).

I skrivelsen redogörs bl.a. för de övergripande svenska målsättningarna inför regeringskonferensen. Frågor inom socialutskottets beredningsområde behandlas i mycket liten utsträckning. Allmänt framhålls i skrivelsen bl.a. att det endast är om samarbetet avsätter konkreta resultat som bidrar till människors trygghet och välbefinnande som EU kan få den förankring hos medborgarna som i dag brister.

För att det skall vara en reell möjlighet också för människor med funktionshinder att tillgodogöra sig vinsterna med den inre marknadens fyra friheter är det enligt skrivelsen viktigt att handikappfrågorna uppmärksammas

vid regeringskonferensen. Handikappaspekter bör enligt regeringens mening beaktas i alla relevanta EG-beslut utan att EG får kompetens att lagstifta om handikappolitik.

När det gäller narkotikafrågan anges det i skrivelsen att den internationella narkotikatrafiken är ett växande problem. Det är därför nödvändigt att i samverkan med andra länder finna nya vägar för att bekämpa bl.a. illegal narkotikahandel. Ett sådant samarbete bedrivs mellan EU:s medlemsländer inom ramen för det polisiära och rättsliga samarbetet. Det är regeringens uppfattning att detta samarbete behöver effektiviseras och förstärkas.

Ett effektivt samarbete på dessa för medborgarnas säkerhet centrala områden är av stor betydelse för allmänhetens uppfattning om unionen som sådan och dess framtid. Detta gäller för det nu pågående samarbetet liksom för våra ställningstaganden inför och vid regeringskonferensen 1996. Sverige kommer att verka för att samarbetet i huvudsak skall förbli mellanstatligt men samtidigt överväga om inte institutionernas roll kan förstärkas på ett ändamålsenligt sätt och därigenom få till stånd ett mer effektivt och resultatorienterat arbetssätt.

Motionerna

Europarådets sociala stadga

I motion U21 av Alf Svensson m.fl. (kds) begärs ett tillkännagivande om vad som anförts om att Europarådets sociala stadga bör införas i EU:s fördrag (*yrkande 5 delvis*).

Den europeiska sociala stadgan är en motsvarighet till konventionen för mänskliga rättigheter inom området för ekonomiska och sociala rättigheter. Stadgan, som trädde i kraft 1965, har numera ratificerats av samtliga EU-länder.

Stadgan tillförsäkrar befolkningen, utan diskriminering, ett stort antal rättigheter på arbetsmarknadsområdet. Stadgan föreskriver också följande rättigheter: skydd för den enskildes hälsa, för social trygghet, för social och medicinsk hjälp, rätt att anlita social välfärdsanordning, socialt, rättsligt och ekonomiskt skydd för familjer samt socialt och ekonomiskt skydd för mödrar och barn.

Barnets rättigheter m.m.

I motion U22 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att EU:s ministerråd bör anta en gemensam deklaration angående förverkligandet (implementeringen) av FN:s barnkonvention (*yrkande 14*). Riksdagen bör vidare ge regeringen till känna vad som anförts om att EU-kommissionen systematiskt bör granska alla förordningar, direktiv och förslag till beslut utifrån deras konsekvenser för barn (*yrkande 15*). Riksdagen bör också ge regeringen till känna att EU-kommissionen och ministerrådet bör utse en särskild barnombudsman (*yr-*

kande 16).

Motionärerna framhåller att EU-parlamentet i en resolution i maj 1995 inför regeringskonferensen pekat på betydelsen av att prioritera barns och ungas rättigheter. En referens i FN:s barnkonvention borde kunna göras i artikel F2. I artikel 8 under avdelning VIII kan också barns och ungdomars rättigheter markeras. Det är viktigt, enligt motionärerna, att skydda alla barn och ungdomar som lever i Europa mot diskriminering.

I motion U28 av Margareta Israelsson m.fl. (s, m, c, fp, v, mp, kds) yrkas att riksdagen ger regeringen i uppdrag att placera barnets rättigheter på den politiska agendan inför regeringskonferensen. Motionärerna framhåller att allt fler barn i Europa blir en del av den sociala utslagning som sker. Miljoner barn i hela Europa växer upp utan att få sina grundläggande behov tillgodosedda. Sverige har en skyldighet att agera för barnkonventionens förverkligande i Europa. Samtliga EU:s medlemmar har ratificerat konventionen men vad gäller efterlevnaden återstår mycket att göra. Regeringen måste inför regeringskonferensen se till att frågan om barnets rättigheter i Europa får högre prioritet. Barnperspektivet bör beaktas i alla relevanta EG-beslut utan att EG får kompetens att lagstifta om barn- och ungdomspolitik.

I motion U29 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) yrkas att riksdagen begär att regeringen under regeringskonferensen skall verka för att barnkonventionen införs i unionsfördraget (yrkande 2). Motionärerna pekar på att regeringen inte tar upp frågan om barnkonventionen och dess införande i EU-sammanhang. Motionärerna menar att barnkonventionen är ett centralt och viktigt dokument som bör införas i unionsfördraget.

FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) antogs år 1989 och trädde i kraft ett år senare. I konventionen ges bestämmelser om barnets rättigheter – om barnets rättigheter till liv och utveckling, om rätt till trygghet och skydd samt om rätt till talan och respekt. Vidare ges bestämmelser om hur efterlevnaden av konventionen skall kontrolleras och garanteras. Samtliga EU-länder har ratificerat konventionen.

Utskottet behandlade hösten 1995 i betänkandet 1995/96:SoU4 frågor om inkorporering av barnkonventionen i svensk rätt. Utskottet delade konstitutionsutskottets inställning i yttrande till socialutskottet att konventionen inte bör inkorporeras utan i stället införlivas med svensk rätt genom transformering. Regeringen borde enligt utskotten besluta om en bred översyn av om svensk lagstiftning och praxis stämmer överens med barnkonventionens bestämmelser. Detta borde ges regeringen till känna. Riksdagen följde socialutskottet.

Enligt uppgift kommer regeringen inom kort att tillsätta en parlamentarisk kommitté med ett sådant uppdrag.

Monopol som skydd för hälsan

I motion U22 av Gudrun Schyman m.fl. (v) yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om statliga monopol som skydd för hälsan (yrkande 27). Motionärerna anser att statliga monopol av hälsoskäl vad gäller

exempelvis alkohol och läkemedel skall vara tillåtna.

1995/96:SoU2y

Inom EU beslutar varje enskilt land om vilken alkoholpolitik landet skall driva. Vissa av de alkoholpolitiska medel som Sverige av tradition använt sig av i syfte att minska alkoholkonsumtionen faller emellertid under EG:s handelspolitiska regelsystem. Detta gäller framför allt det svenska alkoholmonopolet. Vid försäljning av alkoholdrycker måste EG:s konkurrensregler tillämpas. Riksdagen beslutade därför år 1994 att avskaffa Vin & Sprit AB:s import-, export-, tillverknings- och partihandelsmonopol fr.o.m. den 1 januari 1995. Efter den skriftväxling som hade förevarit mellan Sverige och den europeiska kommissionen och den protokollsanteckning som gjordes i avtalet har man från svensk sida utgått från att Systembolagets detaljhandelsmonopol kan bibehållas, väl medveten om att frågan, liksom andra EG-rättsliga regler, alltid kan bli föremål för EG-domstolens prövning.

Utskottet har vid flera tillfällen, bl.a. i *betänkandena 1993/94:SoU22 och 1995/96:SoU3* ansett att det ur alkoholpolitisk synpunkt är mycket viktigt att behålla Systembolaget AB:s detaljhandelsmonopol, eftersom detta bidrar till att begränsa alkoholdryckernas tillgänglighet och därmed alkoholskadorna. Utskottet har inte varit berett att föreslå någon ändring beträffande detaljhandelsmonopolet.

I slutbetänkandet från *Läkemedelsförsörjningsutredningen (SOU 1994:110)* anser utredaren Margit Gennser att rättsläget för Apoteksbolagets försäljningsmonopol är svårbedömt. Utredaren anser att bolagets monopol uppfyller kraven på ickediskriminering mellan inhemska och importerade produkter. Hon anser dock att monopolet i sig är en för långtgående reglering som därigenom strider mot proportionalitetsprincipen. Samma skyddsnivå kan enligt Gennser uppnås på en reglerad konkurrensutsatt marknad.

Frågan behandlas inte i *rapporten (Ds 1995:82) Apoteksbolagets framtida roll*, som för närvarande remissbehandlas. En proposition på grundval av rapporten skall enligt uppgift överlämnas under hösten.

FN:s narkotikakonventioner

I *motion U22 av Gudrun Schyman m.fl. (v)* yrkas att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts om ratificering av FN:s narkotikakonventioner (*yrkande 52*). Det finns, enligt motionärerna, en klar överbetoning av tron på vad man kan åstadkomma med ökat samarbete mellan EU-länderna. Inte ens i det internationella narkotikasamarbetet är EU-samarbetet det allra viktigaste. Arbetet inom FN, Europarådet och Interpol har större betydelse. Kampen mot drogerna måste föras med en helhetspolitik som lägger tyngdpunkten på förebyggande insatser för att begränsa efterfrågan på narkotika, åtgärder som begränsar tillgången på narkotika, bra rehabilitering och som komplement till det en bra kontrollpolitik. Om det dessutom skapas ett folkligt motstånd mot narkotika ökar möjligheterna till framgång. Efterfrågeminskning, rehabilitering och inre kontrollpolitik kommer alltid i första hand att vara nationell. Det är bara begränsning av tillgången som kan påverkas en

del med effektivare internationellt samarbete.

1995/96:SoU2y

Överbetoningen av betydelsen av samarbetet inom EU används enligt motionärerna alltför ofta för att ta bort intresset från det som borde vara tyngdpunkten i narkotikapolitiken, det förebyggande och efterfrågeminskande arbetet. De tydliga narkotikaliberala strömningarna inom EU-organen och i EU-länderna måste bekämpas.

EU och EU-länderna är världens narkotikaliberala centrum och fungerar i det internationella narkotikasamarbetet tyvärr alltför ofta mer som sabotör än som seriös samarbetspartner. Sverige behövs som stark motståndare till den internationella narkotikaliberalismen. Sverige bör därför inte släppa en tum av beslutandrätten över narkotikapolitiken till EU. EU:s och EU-ländernas narkotikaarbete bör baseras på FN:s narkotikakonventioner. De medlemsländer som ännu inte gjort det, måste enligt motionärerna ratificera FN:s alla narkotikakonventioner.

Socialutskottet behandlade narkotikafrågan i sitt yttrande (1994/95:SoU1y) till utrikesutskottet över proposition 1994/95:19. Utskottet anförde bl.a.:

Målet för den svenska narkotikapolitiken är att skapa ett narkotikafritt samhälle. Detta mål har stark förankring i den svenska medborgaropinionen, de politiska partierna, ungdomsorganisationerna och övriga folkrörelser. Narkotikapolitiken bygger på ett nära samspel mellan förebyggande åtgärder, kontrollpolitik samt behandling och rehabilitering av narkotikamissbrukare. Samhällets samlade insatser skall ge ett tydligt och entydigt budskap att all icke-medicinsk användning av narkotika är oacceptabel.

Enligt propositionen 1994/95:19 finns det inte några skäl att förändra den svenska narkotikapolitiken vid ett EU-medlemskap. Kampen mot narkotikamissbruk och narkotikabrottslighet är prioriterade områden inom gemenskapen som i och med Maastrichtfördraget också fått ett nytt mandat på detta område. Ett nytt narkotikapolitiskt program är under utarbetning.

Utskottet delar inställningen i propositionen att det inte finns någon anledning att nu ändra den svenska narkotikapolitiken. Det är enligt utskottet nödvändigt att Sverige vid ett EU-medlemskap är pådrivande i kampen inom EU mot narkotikamissbruk och narkotikabrottslighet samt med kraft vänder sig mot alla tankar på en legalisering av narkotika eller ett accepterande av narkotikamissbruk som en normal företeelse i samhället.

Utskottet ansåg att de då väckta motionerna i huvudsak var tillgodosedda och därför borde avstyrkas.

Utrikesutskottet delade den bedömning som gjorts av bl.a. socialutskottet i denna del och ville för sin del särskilt framhålla betydelsen av att folkhälsoaspekterna även framdeles vägde tungt i de överväganden som görs inom ramen för Sveriges agerande i olika internationella fora inkl. Europeiska unionen. Med det anförda ansåg utskottet motionerna besvarade (1994/95:UU5).

Riksdagen följde utrikesutskottet.

Inom FN har ingåtts tre konventioner på narkotikaområdet som fortfarande är aktuella, nämligen 1961 års allmänna narkotikakonvention och 1972 års

tilläggsprotokoll till denna, 1971 års konvention om psykotropa ämnen och 1988 års narkotikabrottskonvention.

Allmänna narkotikakonventionen behandlar de s.k. egentliga narkotiska preparaten, dvs. opium, opiumkaloider, syntetiska morfinersättningsmedel, cannabis jämte harts därav, kokablad och kokain m.m. Syftet med konventionen är bl.a. att begränsa produktionen och användningen av narkotika till uteslutande medicinska och vetenskapliga ändamål.

I psykotropkonventionen behandlas kontrollen av vad som i internationella sammanhang brukar benämnas psykotropa ämnen, dvs. hallucinogener, centralstimulantia, sömmedel och lugnande medel. Genom psykotropkonventionen infördes en reglering i fråga om dessa ämnen motsvarande den som gäller för de egentliga narkotiska ämnena enligt allmänna narkotikakonventionen.

I Sverige görs i allmänhet inte någon uppdelning mellan de egentliga narkotiska preparaten och psykotropa ämnen utan den gemensamma beteckningen narkotika används om samtliga preparat i de båda konventionerna.

Syftet med narkotikabrottskonventionen är att förstärka det internationella samarbetet ytterligare och effektivisera insatserna mot den internationella narkotikabrottsligheten. De straffbestämmelser som parterna åtar sig att införa på det nationella planet sträcker sig längre än bestämmelserna i de tidigare konventionerna. Konventionen trädde i kraft 1990.

Samtliga EU-länder har ratificerat konventionerna med undantag för Österrike, som ännu inte ratificerat 1971 och 1988 års konventioner och Irland, som ännu inte ratificerat 1988 års konvention. Sverige verkar sedan åtskilliga år i internationella sammanhang för att alla länder skall ansluta sig till FN:s narkotikakonventioner.

Socialutskottets överväganden

Inledningsvis vill utskottet instämma i regeringens uppfattning att det är viktigt att handikappfrågorna uppmärksammas vid regeringskonferensen och att handikappaspekter bör beaktas i alla relevanta EG-beslut utan att EG får kompetens att lagstifta om handikappolitik.

Motsvarande bör även gälla i fråga om barnets rättigheter. Samtliga EU-länder har visserligen ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter, men mycket återstår att göra när det gäller genomförandet av konventionen. Regeringen bör enligt utskottets mening verka för att frågor om barnets rättigheter uppmärksammas vid regeringskonferensen och att barnperspektivet beaktas i förberedelsearbetet inför EG-beslut som rör barn utan att EG får kompetens att lagstifta om barn- och ungdomspolitik. Motion U28 (s, m, c, fp, v, mp, kds) och motion U22 (v) yrkandena 14 och 15 får därmed anses tillgodosedda. Utskottet vill inte ställa sig bakom förslaget i yrkande 16 i sistnämnda motion, vilket bör avstyrkas. Med anledning av vad utskottet anfört bör även motion U29 (mp) yrkande 2 avstyrkas.

Europarådets sociala stadga har ratificerats av samtliga EU:s medlemsstater. Fördragsslutande stat skall vartannat år tillställa Europarådets general-

sekreterare en rapport avseende tillämpningen av de bestämmelser som staten godtagit. Utskottet anser inte att det finns skäl att föra in stadgan i EU:s grundfördrag. Motion U21 (kds) yrkande 5 delvis bör avstyrkas.

Utskottet har vid flera tillfällen framhållit att det av folkhälsoskäl är mycket viktigt att Systembolaget AB:s detaljhandelsmonopol kan behållas sedan Sverige blivit medlem i EU. Genom monopolet begränsas alkoholens tillgänglighet och därmed den totala konsumtionen, missbruket samt de sociala och medicinska skadorna av alkoholen. Med hänsyn till den skriftväxling som föregick medlemsavtalet och den protokollsanteckning som gjordes i avtalet om alkoholmonopol utgår utskottet från att detaljhandels-monopolet kan behållas. Frågan kan dock liksom tillämpningen av andra EG-rättsliga regler alltid bli föremål för EG-domstolens prövning.

Utskottet utgår från att också Apoteksbolaget AB:s monopol kan behållas. Frågan om bolagets framtida roll, bl.a. monopolets omfattning, kommer att behandlas i en proposition till riksdagen till hösten. Motion U22 (v) yrkande 27 är åtminstone delvis tillgodosett och bör avstyrkas.

Vad gäller frågan om ratificering av FN:s narkotikakonventioner konstaterar utskottet att EU:s medlemsstater med få undantag har ratificerat samtliga konventioner. Sverige driver sedan länge i internationella sammanhang kravet att alla länder skall ansluta sig till konventionerna. Något tillkännagivande behövs inte. Utskottet anser att motion U22 (v) yrkande 52 bör avstyrkas. Utskottet vidhåller sin tidigare redovisade inställning när det gäller narkotikapolitiken. Det är enligt utskottet angeläget att regeringen även i samband med regeringskonferens framför denna inställning och är pådrivande i kampen mot narkotikamissbruk och narkotikabrottslighet samt med kraft vänder sig mot alla tankar på en legalisering av narkotika eller ett accepterande av narkotikamissbruk som en normal företeelse i samhället.

Stockholm den 13 februari 1996

På socialutskottets vägnar

Sten Svensson

I beslutet har deltagit: Sten Svensson (m), Bo Holmberg (s), Ingrid Andersson (s), Rinaldo Karlsson (s), Hans Karlsson (s), Liselotte Wågö (m), Christina Pettersson (s), Marianne Jönsson (s), Leif Carlson (m), Stig Sandström (v), Mariann Ytterberg (s), Birgitta Wichne (m), Chatrine Pålsson (kds), Christin Nilsson (s), Annika Jonsell (m), Kerstin Heinemann (fp) och Ragnhild Pohanka (mp).

Avvikande meningar

1. Barnets rättigheter m.m.

Stig Sandström (v) och Ragnhild Pohanka (mp) anser att andra stycket i utskottets överväganden bort ha följande lydelse.

Utskottet konstaterar att regeringen inte tar upp frågan om FN:s barnkonvention och dess införande i EU-sammanhang. Barnkonvention är ett centralt och viktigt dokument som bör införas i unionsfördraget. Utskottet anser att riksdagen med bifall till motion U29 (mp) yrkande 2 och med anledning av motion U22 (v) yrkandena 14–16 och U28 (s, m, c, fp, v, mp, kds) bör ge regeringen till känna att den under regeringskonferensen skall verka för att FN:s barnkonvention införs i EU:s grundfördrag.

2. Europarådets sociala stadga

Chatrine Pålsson (kds) anser att tredje stycket i utskottets överväganden bort ha följande lydelse.

Utskottet anser att Europarådets sociala stadga bör införas i EU:s grundfördrag. Detta bör riksdagen med bifall till motion U21 (kds) yrkande 5 delvis ge regeringen till känna.

3. Monopol som skydd för hälsan

Sten Svensson, Liselotte Wågö, Leif Carlson, Birgitta Wichne och Annika Jonsell (alla m) anser att fjärde och femte styckena i utskottets överväganden bort ha följande lydelse.

Utskottet, som är av den uppfattningen att monopol i största möjliga utsträckning bör undvikas, anser att EU:s reglering på området redan är tillfyllest. Motion U22 (v) yrkande 27 bör därför avstyrkas.

1995/96:SoU2y

Gotab, Stockholm 1996